

อะริสโตเติล

อะริสโตเติล (Aristotle) ผู้เป็นครูและนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งในสมัยกรีกโบราณ

วัยเด็ก

ความรู้เกี่ยวกับชีวิตในวัยเด็กของอะริสโตเติลนั้นมีเพียงเล็กน้อย คือ เขาเกิดในเมืองสตากิรา (Stagira) ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรีกเมื่อ ๓๘๔ ปีก่อนคริสต์ศักราช บิดาเป็นแพทย์ประจำราชสำนักพระเจ้าอามินต์สที่ ๒ กษัตริย์แห่งมาซิโดเนีย (Amyntas II, King of Macedonia) ผู้ทรงเป็นอัยกาของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander the Great) เข้าใจว่าอะริสโตเติลคงจะได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์บางส่วนจากบิดาของเขา

การศึกษา

เมื่ออะริสโตเติลอายุ ๑๗ ปี เขาเดินทางไปศึกษาในสถานศึกษาของเพลโต (Plato's Academy) ณ กรุงเอเธนส์ เขามีครูที่ขอดเยี่ยมที่สุดคือนักปรัชญาเพลโต หนุม่อริสโตเติลใช้เวลาศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์และการปกครองอยู่หลายปี ในขณะที่ศึกษาอยู่ ณ ที่นั้นครูและศิษย์มักจะถกปัญหาบางปัญหาซึ่งเป็นหัวใจของปรัชญากรีกในสมัยนั้น เช่น ความสุขคืออะไร ชีวิตที่ดีคืออะไร หน้าที่ของแต่ละคนที่จะปฏิบัติต่อบ้านเมืองคืออะไร เป็นต้น วิธีสอนของเพลโตได้แก่ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการคิดให้กระจ่าง

อะริสโตเติลศึกษาและทำงานอยู่ในสถานศึกษาของเพลโตเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี เขาเป็นนักเรียนที่เฉลียวฉลาดเฉียบแหลม เพลโตขนานนามให้เขาว่า จิตวิญญาณของโรงเรียน (the mind of the school) เมื่อเพลโตถึงแก่กรรมในปี ๓๔๗ ก่อนคริสต์ศักราช อะริสโตเติลก็ออกจากสถานศึกษาแห่งนั้นและเริ่มพัฒนาวิธีสอนของตนเอง

ที่จริงสิ่งที่อะริสโตเติลคิดไม่ได้หนีไปจากความสนใจที่เขามีอยู่เดิม นั่นคือ ปัญหาที่ว่า จิตใจทำงานอย่างไร เรารู้อะไรจริงอะไรเท็จได้อย่างไร รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดคืออย่างไร อะริสโตเติลพยายามค้นหาคำตอบปัญหาเหล่านี้ด้วยการสังเกตสิ่งต่างๆ รอบข้างและเก็บรวบรวมข้อเท็จจริง เขาเชื่อว่าเหตุการณ์ทุกอย่างย่อมมีคำอธิบายที่เป็นตรรก (logical explanation) และเขาเป็นคนแรกที่สรุปผลออกมาเป็นคำตอบได้จากการค้นหาและสังเกต

ชีวิตการเป็นครู

ชื่อเสียงของอะริสโตเติลมีขึ้นหลังจากเขาออกจากสถานศึกษาของเพลโตแล้ว นั่นคือเมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ ๒ (King Philip II) แห่งมาซิโดเนีย ทรงกำลังหาครูสอนอเล็กซานเดอร์ราชบุตร พระองค์เลือกอะริสโตเติล แต่เป็นการยากที่จะรู้ว่าอะริสโตเติลมีอิทธิพลต่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมากหรือน้อยเพียงใด เราารู้เพียงว่าครูและศิษย์สนิทสนมเป็นเสมือนเพื่อนกัน จนตลอดพระชนม์ชีพของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช



อะริสโตเติล (384-322 B.C.)

หลังจากพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งมาซิโดเนียแล้ว อะริสโตเติลจึงเดินทางกลับกรุงเอเธนส์ ๓๓๕ ปีก่อนคริสตศักราช และอะริสโตเติลได้ตั้งโรงเรียนชื่อ *ไลเซียม* (Lycium) ด้วยพระราชทรัพย์ของพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์มหาราชอีกทั้งทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ และจากชื่อโรงเรียนของอะริสโตเติลนี้เองต่อมาภายหลังฝรั่งเศสและอิตาลีได้นำมาตั้งชื่อโรงเรียนมัธยมว่า Lycée และ Liceo

หลายวิชาที่เปิดสอนในไลเซียมล้วนเป็นวิชาที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อะริสโตเติลได้พยายามรวบรวมตำรับตำราและเปิดเป็นห้องสมุดใหญ่เป็นแห่งแรกในยุคโบราณ ห้องสมุดแห่งนั้นยังประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถานชาติวิทยา สวนสัตว์ และสวนด้วย

ทุก ๆ เช้าเมื่อมีการเรียนการสอน อะริสโตเติล จะบรรยายปรัชญาของเขาให้แก่นักเรียนฟังด้วยวิธียืนพูดหรือเดินพูดบริเวณนอกห้องเรียน

วิธีการสอนเช่นนี้ของอะริสโตเติลเรียกกันว่า *บรรยายปริจร* (peripatetics)

ช่วงระยะเวลาที่อะริสโตเติลมีชีวิตอยู่และมีอาชีพเป็นครุ นั้นโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือในยุคของเพลโตทุกคนเรียนรู้และเข้าใจว่าแต่ละชีวิต ต้องเป็นส่วนหนึ่งของเอเธนส์และต้องรับผิดชอบต่อการปกครองของรัฐ ครั้นถึงสมัยที่อะริสโตเติลเป็นครุในอาณาจักรของพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์มหาราช ชาวเมืองเอเธนส์จึงต้องปรับตนเองให้เข้ากับรูปแบบการปกครองแบบใหม่ของรัฐ

อะริสโตเติลสอนให้แต่ละคนแสวงหาความเป็นอยู่ด้วยการเรียนรู้ว่า จะอยู่ให้ดีและมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ได้อย่างไร ชีวิตที่เป็นสุขย่อมพบได้ใน “สายกลางทอง”* (golden means) คำว่า golden means ของอะริสโตเติลหมายถึง มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางระหว่างสุดโต่งทั้งสองด้านนั่นเอง

*“สายกลางทอง” คือ “ตรงกลาง” ระหว่างความเกินไปกับความขาดไป อันสัมพันธ์กับการรู้จักประมาณอย่างมีเหตุผลในด้านความรู้สึกที่นำมาซึ่งความสุข ซึ่งตรงกันข้ามกับความคิด ความเข้าใจที่ว่า ความสุขอยู่ที่การระงับ เก็บกด ความรู้สึกทั้งหมดหรือการแสดงออกมาโดยมิได้ควบคุม ด้วยเหตุนี้ สายกลางจึงเป็นเรื่องสำคัญ มิได้เป็นเรื่องตัวเฉย

ชีวิตในบั้นปลาย

หลังจากอะริสโตเติลตั้งโรงเรียนของเขามาได้ ๑๒ ปี พระเจ้าอะเล็กซานเดอร์มหาราชก็เสด็จสวรรคต ประชาชนชาวเอเธนส์แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งรักพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเกลียด เมื่อข่าวการเสด็จสวรรคตมาถึงกรุงเอเธนส์ ศัตรูของพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์ก็รวมพลกันต่อต้าน ทำให้อะริสโตเติลถูกต่อต้านไปด้วยและเป็นเหตุให้เขาต้องหนีออกจากกรุงเอเธนส์ สุดท้ายจึงเสียชีวิตในปี ๓๒๒ ก่อนคริสต์ศักราช เมื่ออายุได้ ๖๒ ปี

งานของอะริสโตเติลที่มีผลต่อการศึกษาของโลก

งานทางวิชาการของอะริสโตเติลที่มีผลต่อการศึกษาของโลกมีจำนวนมาก ที่เป็นงานเขียนมีประมาณ ๔๐๐ เล่ม ซึ่งครอบคลุมทั้งดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ สัตวศาสตร์ ชีววิทยา ตรรกศาสตร์ วาทยาศาสตร์ การเมือง การปกครอง จริยศาสตร์ และคำประพันธ์ งานเขียนของอะริสโตเติลเหล่านี้เป็นสารานุกรมของกรีกที่ใช้ศึกษาเล่าเรียนกันตั้งแต่ศตวรรษที่ ๔ ก่อนคริสต์ศักราชเป็นต้นมาจนถึงเริ่มต้นคริสต์ศักราชทีเดียว

หนังสือของอะริสโตเติลนั้นได้ใช้ศึกษาเล่าเรียนกันหลังจากที่เขาถึงแก่กรรมไปแล้ว เป็นตำรา

ที่ใช้ในศูนย์การศึกษาต่างๆ ทั้งในอะเล็กซานเดรีย โรม และมหาวิทยาลัยต่างๆ ในยุโรปสมัยกลาง จึงนับได้ว่าไม่มีใครที่มีอิทธิพลด้านความคิดเป็นเวลาอันยาวนานเท่ากับอะริสโตเติล

ปัจจุบันนี้ความคิดของอะริสโตเติล ยังคงทรงอิทธิพลอยู่ นักวิทยาศาสตร์ยุคใหม่ยังใช้วิธีค้นหาและวิธีสังเกตของเขา และยอมรับว่าวิธีการสังเกตซึ่งมีมาแล้วกว่า ๒,๐๐๐ ปีนั้นเป็นวิธีการที่ถูกต้อง คุณแจดอกสำคัญของอะริสโตเติลที่ไขไปสู่ความรู้คือตรรกศาสตร์ และพื้นฐานของความรู้คือความจริงซึ่งเป็นรากฐานของการวิจัยในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอะริสโตเติลเป็นอัจฉริยบุคคล ซึ่งมีลักษณะเด่นหลายประการ คือ

๑. เมื่อเป็นนักเรียน ได้รับการยกย่องว่าเป็นจิตวิญญาณของโรงเรียน
๒. เป็นผู้รวบรวมความรู้และคำรับคำร่ำไ้มากมาย และเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นจนกลายเป็นสื่อทรงอิทธิพลต่อมนุษยชาติเป็นเวลาหลายศตวรรษ
๓. เป็นผู้มีความสามารถในการเป็นครูอย่างดีเยี่ยมจนกระทั่งได้รับความไว้วางใจให้เป็นครูของพระเจ้าอะเล็กซานเดอร์มหาราช
๔. เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนและให้ชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นแบบอย่างกันต่อมาทั้งในอะเล็กซานเดรีย โรม และยุโรปสมัยกลาง

วรวิทย์ วตินสรากร

บรรณานุกรม

Huxley, Sir Julian & Others. **Growth of Ideas, Knowledge, Thought, Imagination.**

New York : Doubleday & Co., Inc., 1966.

Hight, Gilbert. "Aristotle (384-322 B.C.)" **The New Book of Knowledge.** New York,

: Grolier Inc., 1987.